

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (iskarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21-60, polletna K 10-80, četrtletna K 5-40, mesečna K 1-80; za Nemčijo celoletno K 26-40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36-.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNISTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inserati: enostopna petstotnica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Iskalci najprej upravnistvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo.

Reklamacije lista so poštnine proste.

Posamezne številke po 8 vin.

Stev. 450. V Ljubljani, v torek dne 3. decembra 1912. Leto II.

Vabilo na naročbo.

Zarja izhaja vsak dan ob 11. dopoldne in stane naročnina

Za avstro-ogrske kraje:	
celoletna	K 21-60
polletna	" 10-80
četrtletna	" 5-40
mesečna	" 1-80
Za Nemčijo:	
celoletna	K 26-40
polletna	" 13-20
četrtletna	" 6-60
mesečna	" 2-20

Za ostalo inozemstvo celoletno 36 kron in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 8 vin. v administraciji in tobakarnah:

Naročnina se pošilja pod naslovom: Upravištvo "Zarje" v Ljubljani.

OTON BAUER:

Avstrija in Rusija.

Po treh vidikih uravnava Avstro-Ogrska svojo balkansko politiko. Prvi vidik izhaja iz gospodarstvene politike naše monarhije. V svoji današnji razsežnosti je Srbija izročena avstrijskemu velekapitalu in ogrskim agrarcem. Razširjenje njenih mej bi jo napravilo od Avstrije neodvisno. Zato zabranjuje Avstrija Srbiji vsako razširitev njenega ozemlja.

Drugi vidik je nacionalnopolitičen. Večina srbohrvatskega naroda živi v naši državi. Ali Avstro-Ogrska ne ve s Hrvaško in Slavonijo drugega početi kakor naprtiti jo s Cuvajevim komisarijatom, Bosno in Hercegovino pa pustiti vladati z vojaško diktaturo. Nezmožna ustvariti Jugoslovonom v lastni državi svobodno bivališče, se boji privlačne sile cvetoče srbske države izven naših mej. Zato noče trpeti, da bi si srbski narod ustvaril na Balkanu življenja zmogljivo državo.

Tretji vidik pa namerava še vse kaj večjega. Se vedno računajo mnogi državniki z možnostjo, da bo ugodna konjunktura enkrat Avstriji dovolila — našo državo razširiti do Egejskega morja, spremeniti veliko pristaniško mesto Solun v avstrijsko luko in povzdigniti donavsko monarhijo za prvo silo ob vzhodnem Sredozemskem morju. — Sicer pot do Soluna dandanes ni prosta: pohod do tja bi nas zapletel v vojno na tri fronte, v vojno proti Rusiji, Italiji in v vojno proti balkanskim državam, česar si Avstrija ne upa poskusiti. Toda če ta pot sedaj ni prosta, bi naj nam ostala vsaj za bodočnost odprta. En vzrok več, Srbiji preprečiti osvojitve Sandžaka in Stare Srbije.

Avstrija se danes ne upa nastopiti pot do Soluna. Noče pa tudi prepustiti, da bi Srbija zasedla dežele, ki leže med Uvacom in Solunom. Zato je Avstrija vneto braniteljica »statusa quo«, obstoječega stanja na Balkanskem polotoku. Zato ščiti turško tuje gospodstvo nad jugoslovanskimi narodi, izsesavanje srbskih kmetov po turških vlastelinah, zaslužnjevanje balkanskih kristjanov po mohamedanskem vladajočem razredu. Tako se Avstrija vrača nazaj k Meternichovi politiki, ki je ščitila Turčijo proti osvoboditvenji vojni Grkov in Srbov. Tako nasprotuje Avstrija danes Jugoslovonom, kakor je nasprotovala leta 1815. do 1870. Italijanom: kot sovražnica njihove narodne enote in svobode. Tako je Avstrija danes na Balkanu revoluciji nasprotujoča moč, varovalka socialne in politične reakcije.

Za slučaj, da bi Avstrija nastopila z orožjem

v roki, stavijo balkanski narodi svoj up v državo ruskega carja.

Rusija je izza enega stoletja podpirala osvoboditvene vojne Srbov, Grkov in Bolgarov. Rusija je tudi sedaj zaščitnica balkanske zveze. Ali Rusija igra vlogo osvoboditeljice balkanskih narodov samo v ta namen, da bi sama postala gospodarica čez Balkanski polotok. Njen prvi cilj je otvoritev Bospora in Dardanel za njene vojne ladje. Izza pogodbe glede morskih ožin iz leta 1841. je pot, ki veže Črno morje z Egejskim morjem, zaprta za vojne ladje vseh držav. Da si odpre to pot, je Rusija mobilizirala proti Turčiji balkansko zvezo. Kedar se bodo smele njene vojne ladje prikazati pred Carigradom, takrat bo največje trgovsko središče v orijentu, središče mohamedanskega sveta, most med Evropo in Azijo, v njenih rokah. Ako si zaeno tudi Srbija osvoji kak pristan ob Adriji, Bolgarija pristanišča ob Egejskem morju, potem bodo postala ta pristanišča slovanskih vladnih držav postojanke ruskih flotil. Rusija postane gospodujoča sila na Sredozemskem morju. Vsled takega preobrata v razmerju sil bi bile Avstrija, Italija, Francija in Angleška prisiljene, pomožiti in ojačiti svoja vojna brodoma; vse velesile Sredozemskega morja bi morale tekmovali pri carju za prijateljstvo; rastoči osvojevalčev ugled bi ojačil moč carizma proti revoluciji v lastni deželi; Rusija bi zopet postala, kar je bila do leta 1878: prva sila reakcije v vsej Evropi. Kakor pomenja avstrijska politika reakcijo na Balkanu, tako je ruska politika reakcionarna nevarnost za vse evropske narode.

Nasprotovanje obeh reakcionarnih velesil pa pomenja vojno nevarnost za vse narode na zemlji. Zato mora internacionala nasprotovati politiki obeh velesil, zato mora Avstriji in Rusiji stopiti nasproti s parolo, ki jo je proglasila avstrijska socialna demokracija: nobenega vmešavanja v balkansko vojno! Balkan balkanskim narodom! Ohraniti mir!

Ako je delavski razred preslab, da prepreči vojno, nastanejo zanj iz vojne še večje naloge. Vojna med velesilami bi tirjala na stotine človeških življenj, bi neznošno poostila draginjo, povzročila brezposelnost v še nepoznanem obsegu, proletarizirala na tisoče meščanov in bi poglajala ljudske mase v brezup. Naša naloga bo, da naučimo ljudske mase spoznavati, kdo so oni krivci, ki kličejo nanje tako bedo. Ako izpolnimo to nalogo, potem bo bila tista dan po vojni za proletarijat sveta usodna ura.

(Prevedel J. G. c.)

Vladni načrt o vojnih dolžnostih.

Avstrijski mogotci hočejo izpremeniti vso avstrijsko monarhijo v veliko kasarno in izročiti vso komando nad avstrijskimi državljani — gospodu stotniku. Ako se uzakoni državnemu zboru predloženi vladni načrt o vojnih dolžnostih, je konec ustavne države, konec državljanске svobode; na njeno mesto stopi samovoljna vojaška diktatura brez vseh opešav. Po tem vladnem načrtu je v slučaju mobilizacije ali pa le dopolnitve vojske vsaka moška oseba izpod 50 let dolžna na povelje vojaške oblasti opravljati kakršnosibodi službo in je podrejena vojaškemu sodišču in vojaški disciplinarni oblasti. Po tem načrtu lahko vojaška oblast konfiscira vsako lastnino: delavnico, tovarno itd.

Zakon predpisuje, da se smejo pritegniti službi v vojne namene vse moške osebe, ki še niso prekoračile 50. leta, ne glede na to, ali so služile pri vojakih ali ne; izvzeti so le pohabljeni in slaboumni, nadalje javni uradniki, žu-

pani in seveda — duhovniki. Kakšna je ta služba, za kakšna dela se smejo uporabljati, v načrtu ni povedano in po nejasnem besedilu § 4 ni izključena niti vojaška služba. Navedene osebe morajo na povelje vojaške oblasti na tlako tudi izven svojega bivališča? Ljubljancem pošljejo lahko tudi v Galicijo ali v Dalmacijo. Seveda velja to le za delavce. Za posestnike, obrtnike in fabrikante je določena izjema; teh vojaška oblast ne sme pošiljati na delo izven njih bivališča.

A to še ni vse: vladni načrt ima za delavce še lepše darilce. Vlada sme po tem zakonu odvzeti v vojaške svrhe vsak obrat in s tem ugasne slednja svoboda, slednja pravica delavca. Ako prevzame vojaška oblast katerisibodi obrat, je vsak delavec izpod petdesetih let dolžan ostati in delati v obratu, dokler se poljubi vojaški oblasti. Podjetnik lahko utrga delavcu mezdo, lahko zlomi sklenjeno pogodbo — delavec mora vztrajati v svojem službenem razmerju, dokler ni odpravljeno to izjemno stanje.

Koliko mezde dobi delavec za svojo vojaško tlako, v zakonu ni določeno; za odmero povračila si vlada pridržuje pot naredb. Za podjetnika je stvar druga: ako vojaška oblast temu kaj vzame, določi višino odškodnine posebna komisija in podjetniku pristojna pravica pritožbe zoper odloke te komisije. Za delavca ni komisije in ni rekurza!

Če delavec v takem militariziranem obratu oboli, ne dobiva bolnišnice, ne zdravniške pomoči, ne zdravi. Vtaknejo ga v vojaško bolnico, kjer ga brezplačno »zdrave«. Ako so bolnice — ob vojnih časih! — z vojnimi ranjenci prenapolnjene, kaj se z bolnimi vojnimi tlačani potem zgodi, v načrtu ni razloženo. Rodbina bolnikova ne dobiva nobene podpore. Tudi nezgodnega zavarovanja ni za vojnega tlačana. Le če je na delu ubit ali pa tako poškodovan, da je za delo nesposoben, postane sam, oziroma njegova rodbina deležna dobrot, ki je zagotovljena vojakom: pohabljenec ali vdova nezgodnika dobiva rento — deset ali dvajset kron na mesec.

Najnezaslišanejša določba vladnega načrta pa je tista, ki postavlja vse k označeni službi pritegnjene osebe pod vojaško vodstvo in pod vojaško disciplino.

Po vladnem načrtu sme vojaška oblast vzeti vozila in živali in vpoklicati njih posestnike za voznike. Kdor ima avtomobil, mora preskrbeti vojaški oblasti tudi šoferja in ta mora hočeš nočeš na tlako.

Seveda veljajo kakor povsodi izjeme tudi tu. Cesarju in članom cesarske rodbine ni treba dati voz in konj, v kolikor jih potrebujejo za lastno rabo; tudi knez Liechtenstein je oproščen te dolžnosti. Takisto diplomatični zastopniki v tujih državah, državne žrebčarne, zasebne žrebčarne, dalje duhovniki, zdravniki in živinovozniki, ki imajo voz in živali za lastno rabo.

Skodo, prizadjano vozilom in živalim, povrača država v polnem obsegu po odmeri komisije; kako povrača škodo, prizadjano delavcem na zdravju in na življenju, smo že omenili.

Vojaška oblast sme uporabljati vsa zasebna pota, železnice, telegrafe in telefone — za to plača polno odškodnino, delavcem je ne plača. Posestniki zemljišč in poslovni so dolžni prepustiti vojaški oblasti svojo posest na uporabo ali jo odstopiti v last — za to dobre cene vrednost. Vojaška oblast vzame poljubno stanovanje, izvzeti so iz te dolžnosti le cesar, člani cesarske rodbine, diplomatje, državni uradi in nunske klostri.

Vsakdo, ki ima lastno gospodinjstvo, je dolžan vzeti ljudi na hrano, živali v rejo, odstopiti vojaški oblasti živila in klavno živino.

Odškodnina se določi po tržni ceni prejšnjega leta z eventualnim prebitkom v višini ene tretjine; če v vojnem času cene poskočijo, pa tudi več.

V splošnem določa domobranski minister obseg, nastop in kraj teh služb; »v nujnih slučajih« vojaški poveljniki lahko zaukažejo političnim oblastim, kaj morajo preskrbeti; v »izrednih slučajih« lahko zaukažejo občinam in v »skrajni sili« lahko ukažejo naravnost zavezancu. Vojaški poveljniki torej lahko pozove delavca na vojno tlako, na pokorščino pod vojno postavo. Kdor se brani, ga politična oblast ali občina lahko poljubno prisili in se poslužuje lahko tudi vojaške asistence. Rekurzi na politične oblasti in na domobranskega ministra nimajo odločilne moči.

Vojna in cerkev.

Sedem od desetih božjih zapovedi teptajo v vojni neprestano. Preklinjajo in ne posvečujejo nedelje; more, da teče kri v potokih. Uganjajo nečistost, kradejo in ropajo, lažejo, da se kar kadi. Ob priliki požele ženo bližnjika prav tako kakor njegovo blago.

Vsa Evropa gleda z bojazljivo pozornostjo na Balkan. Šestim velikim narodom preti vojna, kakršne svet še ni videl. Na milijone zdravih, krepkih, dela se veselečih mož čaka, kdaj jih ugrabi smrt ali pa pohabi sovražna krogla in na milijon družin pričakuje s strahom, kdaj se naseli v njihovih domovanih žalost, beda in nesreča.

Prav zanimivo je v sedanjih hudih časih gledati obnašanje duhovščine. Ako zbolji vladar, ali njegova žena, ali knezoški, ali škof ali celo papež, tedaj kar najhitreje odrede po vseh cerkvah prošnje, molitve za ohranitev ogroženega življenja. In na spomlad molijo po cerkvah še posebej za dobro letino, odvrnitev toče. Po prašnih cestah hodijo pobožne procesije, kmetje romajo, izsiliti hočejo rodovitno leto. Zaradi življenja knezov in knežinj, škofov, nadškofov in papežev, dobre letine mobilizirajo vse pobožne čete. Na tisoče »očenašev« in »češčenih Marij« in rožnih vencov pošiljajo takorekče oficijalno k ljubemu bogu, da ozdravi bolne osebe, da ne pošlje toče. Za ohranitev miru pa ne nadlegujejo tako močno ne pobožnih čet, ne boga. Če vojna tujina zavirala po deželi, se priti milijonom in milijonom glad in beda, potem ne odreja duhovščina nobenih oficijalnih »očenašev«, ne rožnih vencov, ne procesij. Se celo gostobesedni sveti oče ni izdal nobene enciklike.

ln vendar je vojna njiva, na kateri bujno poganjajo grehi, bujneje kakor na najbolji pognojeni njivi plevelj. Vsakdo bi mislil, da bo duhovščina — dušni pastirji — vse storila, da odvrne od svojih ovčic tako bujno gredo pregreh in da odredi posebno mnogo molitev in procesij. Ali ko so se zbirali ogroženo oblaki in je vsak hip pretil izbruh vojne, kje so bile takrat one pobožne čete s paternostri, z dušnimi pastirji na čelu, da bi z gorečimi molitvami, z vročimi priprošnjami omehčale »boga vojskanih trum«?

Ali potem se je šlele zdrnila črna armada, ko so topovi že grmeli, vojaki padali kakor zrela trava pod koso. Takrat se je spomnila duhovščina, da ima tudi ljubi bog odločilno besedo pri vojni. In blagoslavljali so orožje, prosili božji blagoslov za armado svoje dežele, navduševali so vojaštvo, obljubovali jim večno veselje, če žrtvujejo mlado življenje. Da je Kristus ukazal »Ne ubijaj!« to jih prav nič ne moti.

Kako naj si človek tolmači to postopanje? Cerkev je že davno le poslušno in slepo orodje v rokah vladajočih. Duhovništvo dobro ve, da

FRANK PETRIČ (CHICAGO):

Žrtie „višjih štiristo“.

Frederick Thousend Martin, newyorški milijonar, bela vrana med svojimi vrstniki, ker javno priznava, da je parazit, je nedolgo tega spisal knjigo, v kateri slika senačne in naravnost blazne prizore iz zasebnega življenja ameriških milijonarjev, predvsem iz življenja milijonarskih krogov v Newyorku ali takozvanih »višjih štiristo«. Naj sledi nekaj odlomkov iz tega spisa.

»Zlato je bilo, razsipnost zlata — nič več in nič manj — ki je položilo v prah slavo Aten, ki je podrla sijaj starega Rima; razsipnost je bila, ki je prinesla Bourboncem v Franciji strahoto revolucije. In razsipnost pripravlja konec tudi velebogastvu v Ameriki.«

»Nekdaj so iskali ameriški bogataši le zdrave zabave — danes se jim hoče senzacij. Med zdravo zabavo in blaznimi senzacijami je pa velika razlika.«

»Dobro znan milijonarski krožek si je pred kratkim poželel povsem originalne pojedine. Zrli in popivali so že mesece in mesece in končno so se naveličali. Zakaj ne bi aranžirali pojedine, kakršne še ni bilo v Newyorku? Zakaj bi ne presenetili družabnih krogov in svet izven teh? Storili so tako. — Priredili so pojedino — na konjih. Vršila se je v najvišjem nadstropju proslulega newyorškega hotela, čigar

ime je znano od severa do juga Amerike. Gostje so jezдили na krasno okinčanih konjih in vsak je imel pred seboj na konjskem hrbtu majhno mizico, obloženo z jedili in pijačo. Konji so se počasi pomikali v krogu po dvorani, vmes so pa skakali strežaji in nalagali gostom krožnike in jim polnili kozarce. Da konji niso poškodovali tlaka in delali ropota, so jim nataknili na kopita posebne gumaste opanke. Koliko je veljala ta pojedina? Najmanj 50.000 dolarjev!

»Milijonar K. ima majhnega črnega kučka. Ker je ta kuček poleg blaginje njegov največji prijatelj, je priredil njemu na čast sijajen banket. Pes je vreden morda 50 dolarjev. Gostje, posebno dame, so kar žareli od svile in demantov. Sredi pojedine je posadil gospodar na mizo svojega ljubljence — psa in mu nataknil okolo vratu ovratnik, vreden 15.000 dolarjev. Gostje so hrupno zaploskali in pasji banket je skoneč ob največjih orgijah.«

»Drug milijonar — še mlad smrkolin — ima posebno slast na dragulje. Vedno je bil ves okinčan z demanti, da so se lomili žarki liki električne iskre, kadar je držal z avtomobilom po Fifth Avenue. Ali to mu še ni bilo dosti. Hotel je nositi demantni okras na takem mestu, kjer ga še nihče ni nosil. Slednjič je prišel na originalno idejo. Šel je k zobnemu tehniku, da mu je navrtal vse prednje zobe, v luknjice pa vdelal demantna zrnca, tako da se mu zdaj tudi iz ust lomijo žarki ...«

»Ko je nedavno skončal nek zasebni koncert v »boljših« krogih v Newyorku, je dobil vsak gost po eno cigareto. Delil jih je strežaj

iz zlatega krožnika. Cigaretni tobak pa ni bil zavrt v navadni papir, temveč v — bankovce po sto dolarjev. Gostje se niso niti malo zme-nili za to; zapalili so cigarete in orkester je zavisiral zadnji komad ...«

»Drugi dobro znani metropolitanski zapravljivec izda vsako leto okrog 10.000 dolarjev za čevlje. Poznajo ga vse večje čevljarke tvrdke v Ameriki in Evropi. Čim se pojavi nova moda, dobi takoj en par na ogled. Ne nosi niti deseti del čevljev, ki jih kupi; toda zadoščenje ima, da ne zaostaja za modo.«

»Žena nekega rudniškega magnata na zapadu ima opico. Žival ima svojo posebno sobo, svojo posebno pestunjo, posebno obleko in avtomobil; posebno jedilno mizo in posebno posteljo, napravljeno iz najfinejšega lesa in je okrašena z zlatimi okraski. Razen pestunje ima opica še deset drugih strežajev. Svoji opici na čast priredi milijonarka večkrat gostije, ob katerih prilikah ima opica poseben sedež med gosti pri mizi in zajemlje iz srebrnega krožnika. Za vzdrževanje tega opičjega luksusa plača blazna milijonarka 10.000 do 15.000 dolarjev na leto.«

»Drug milijonar je nekoč priredil gostijo. Ko so bili gostje že vsega siti, so prinesli na mizo ostrige, in ko so požeruhi školjke odprli, je našel notri vsak po en biser.«

»Soproga dobro znanega newyorškega milijonara nosi ovratnico, ki je veljala 100.000 dolarjev. Ko se je temu milijonarju narodil prvi sin, so ga položili v zibelko, ki je stala 10.000 dolarjev. Otrok je bil do svojega sedmega leta

v oskrbi štirih pestunj in štirih zdravnikov. Zadnji so morali otroka preiskati po štirikrat na dan in predložiti milijonarju vsak večer bulletin o zdravstvenem stanju otrokovega ...«

»Nedavno se je nastanil v Newyorku kapitalist iz zapada. Kupil je palačo od prijatelja, za katero je dal dva milijona dolarjev. Ker pa je palača bila zanj prevelika, jo je dal podreti skoro polovico, na dotičnem prostoru pa je dal zasadi vrt z uprav fantastičnimi vodometi in raznovrstnimi kipi, kar ga je stalo pol milijona dolarjev. Višek krasote, leska in potrate je pa bila njegova spalnica. Z opremo svoje spalnice je ta milijonar prekosil najrazkošnejše vladarje in ostale bogatine, kar jih omenja zgodovina in kar jih je ustvarila bujna fantazija. Za samo posteljo je milijonar dal 200.000 dolarjev; izdelana je iz najfinejših ebenovine in je bogato okrašena s fantastičnimi figurami iz slonove kosti in čistega zlata. Strop in stene spalnice so dekorirane z zlatimi in srebrnimi okraski, kar je stalo 85.000 dolarjev. Zavesa na oknih spalnice, vseh skupaj deset parov, so veljale dva tisoč dolarjev par. Obačilnica te glasovite spalnice predstavlja nadaljnih 150.000 dolarjev in toaletna mizica 65.000 dolarjev. Umivalnik je veljal 38.000 dolarjev in prezračevalnik vrh stropa s strešico 8000 dolarjev. V spalnico vodijo četrta vrata; dekoracija teh vrat predstavlja zopet okroglih 10.000 dolarjev.« itd. itd.

* Sestavek nam je prepustilo uredništvo »Družinskega koledarja«. Op. ur.

vladajoči skrbno goje vojni duh v ljudstvu in vero, da je vojna plemenito dejanje, da, najplemenitejša. Zato se duhovščina skrbno ogiblje resnice in utrjuje v ljudstvu mnenje, da je vojna nekaj naravnega, čeprav bije s tem v obraz naukom, krščanskim resnicam, ki bi jih morala edinole gojiti, in gazi po njih, kakor zbesnel slon.

Med tem ko se cerkev v časih vojne nevarnosti ne gane, ne uporablja sredstev, ki so ji drugače na razpolago, pa tem vesteje deluje socialna demokracija. Seveda nima paternoštev v rokah in ne prireja procesij po prašnih cestah; glasno kliče mogotcem, onim, ki imajo danes še vso moč v rokah, da naj ne pozabijo krščanskega načela: »Mir ljudem na zemlji!«

Liubljana in Kranjsko.

— **Prvikrat v življenju.** ... Naročnik našega lista nam piše: Ko sem prišel danes opoldne domov, je sedel pri mizi v kuhinji navidezno krepak, še precej čedno oblečen mož in jedel. Moj malček se je osupel stiskal v kot in radovedno opazoval neznanca, ki ga je moj prihod očividno spravil v zadrego, da je klonil glavo in se z brado skoro dotaknil krožnika. Jaz bi se za stvar dalje ne brigal; toda trenutek pozneje je stopila v sobo moja žena, rekši: »Veš, tako se mi je smilil, da mu nisem mogla odreči. Hotela se mu dati denar, ki ga je pa odklonil, in me s tresočim glasom zaprosil jedla. Pravil je, da že dva dni ni jedel ničesar gorkega, da prihaja iz bolnice brez vseli sredstev in ne more domov na Koroško, kjer ima ženo in dva otroka. V Ljubljani je ponesrečil in sedaj ne more dobiti nikjer dela. Dala sem mu svoje kosilo. Ne da bi kaj mislil, jo vprašam tjavdano: »Zakaj mi pa ravno danes to pripoveduješ; saj to ni vendar nič novega?« Ona: »Ko sem videla zadnjič v gledališču »Kjer ljubezem... sem mislila...« Jaz: »Da. Pa tudi »Zarja« piše, koliko ljudi je letos brez dela in kaj sem se spomnila: Kaj, če bi se tudi nama kaj enakega pripetilo! Saj je tudi ta rek, da ga je bilo večeraj še sram, danes pa da je prošil — prvič v svojem življenju.« Nekdo potrka. »Prosto!...« Lepo vas prosim usmiljenja! Prosim kaj jesti ali kak krajcar.« »Bog Vam plačaj tisočkrat!« ... Kdo ve, ali bo tudi v sosednji hiši tako! Bogatini ne odpirajo radi, reveži, delavci pa ne morejo dati dosti, tudi če dajo vse, kar imajo. ... Pojdite v božjem imenu! ... Oh, kako je težko božje ime ravno tistim, ki vanj najbolj zaupajo. ... Mož, vi ste še mlad, lahko bi delali! ... Ali ne odseva iz teh besed vse socialno zlo današnje družabne uredbe? ... Stopivši na ulico, pridrdra mimo mene zeleni voz. Slučajno se ozrem in ugledam skozi lino policijskega stražnika in obraz znanega mi delavca, ki mi je še pred par dnevi tarnal, da je brez zaslužka. ... Kakšni prečudni slučaj! tekem dveh ur! Kje, dobra duša, je tvoja občina, kjer te bodo zasramovali kot lenuha in potepina? Ali si ti tudi prvič v svojem življenju prišel s tresočo roko na tujo kljuko? Kaj si občutil v svoji duši, ko ti je zazvnelo na uho: V imenu postave! ... Kdo ve, koliko jih je, ki so večeraj, danes, in ki bodo jutri s krvavečim srcem poteptali svoj ponos v blato, primorani beračiti, prvokrat v svojem življenju! Tako vzgaja današnja sloveška družba »lenuha«, »potepine«, »zločince!« Mož, vi ste še mlad! lahko bi delali. ... Pojdite v božjem imenu. ... V imenu postave. ... Ej, kako mehanično zlobudrajo ljudje te besede! Ali jih je kaj, ki pri tem tudi kaj mislijo?

— **Za tiskovni sklad »Zarje«** v protest konfiskacij so nabrali člani konzumnega društva za Ljubljano in okolico na rednem zborovanju v Trzinu dne 1. dec. svoto 11 K 38 vin, člani konzumnega društva za Ljubljano in okolico na rednem zborovanju na Glincih dne 30. novembra svoto 5 (pet) kron. Živel darovalci in njih posnemalci!

— **Vič-Glince.** V soboto 30. novembra smo imeli zelo lepo obiskano shod v gostilni Amerika. Ravnatelj s. Anton Kristan iz Ljubljane je poročal o delovanju konzumnega društva za Ljubljano in okolico ter predložil društveno bilanco. Sodrug I. Klemenčič je podal nadzorstveno poročilo. Navzoči so z zadovoljstvom vzeli na znanje podane referate ter sklenili še v večjo vmeno delovati za organizacijo konzumentov.

Peticija glede literarne lastnine.

Na slavni senat in zbor reprezentantov, zbrana v kongresu.

Z ozirom na dejstvo, da zagotavlja ustava, podprta po emancipacijski izjavi, vsem enako pravico;

z ozirom na dejstvo, da je po naših postavah lastninska pravica na nepremičninah večna;

z ozirom na dejstvo, da je po naših postavah lastninska pravica na leposlovnih izdelkih duševnega dela omejena na dvainštirideset let;

in z ozirom na dejstvo, da se izkazuje dvainštiridesetletna doba kot izredno pravična in umestna meja za varstvo lastnine:

prosi podpisani, ki mu je mar edino in izključno le blagor domovine, najudanejša, da se raztegne ravnopravnost in pravičnost na vse državljane s tem, da se omeji sleherni lastnina, ne izključivši niti nepremičnin — na dobrodelno dobo 42 let. Potem bodo vsi ljudje srečni in bodo blagoslovljali vaš zbor. In v ta namen bo prosilec neprestano molil. Mark Twain.

Dostavek, ki ga petičij nisem predstavil.

Nesmiselna omejitev literarne lastnine na 42 let se kaže zlasti v dejstvu, da skoro nobena knjiga ne čaka 42. leta ali polovico te dobe. In za to, da spravijo v vsem stoletju dediči Scotta, Burensa ali Miltonas skromen dobiček,

Po shodu so nabrali sodrugi pet kron za tiskovni fond »Zarje«. Z ozirom na to, ker list trpi pod sedanjim konfiskacijsko prakso, tudi se je več navzočih naročilo na »Zarjo«. — Prodajalna »Konzumnega društva« v naši občini prav lepo prospeva. Člani se množe. Tako je tudi prav! — Občinski zbor konzumnega društva za Ljubljano in okolico se vrši v nedeljo 8. dec. dopoldne v hotelu »Mirija« (Kolodvorska ulica) v Ljubljani.

— **Iz Šiške.** Na občinski deski je nabito, da se bodo pobirale obč. doklade za 1. 1913 v izmeri 30%, one za žganje in alkoholne pijače pa po 18%. Kdor ima proti temu voljo pritožiti se, stori to lahko tekom 14 dni na deželni odbor. O občinskem proračunu bomo poročali prihodnjič — rečemo pa že sedaj lahko, da mu je marsikaj prigrvarjati. Šiška vendar ni kmečka vsa, je zelo obljubeno predmestje Ljubljane, ki ima po legi vse predpogoje velikanskega razvoja pred seboj. — Na občinski deski vidimo tudi nabite prodaje premičnin — same rubežni — kot dokumente, kako dobro se godi delavskemu prebivalstvu. Draginja pritiska na vse. Cene mesa, cene živin na trgu (ajca, jabolka, krompir) rasto po vremenu in po dnevih. Avstriji ni treba še bolj neugodnih časov. — Ceste in pota po naši občini so seveda v neugodnem stanju. Občinski odbor z županom vred nima zmisla za občino. Voda stoji liki jezerom, mlakuže, blato — neopopravljeno, kar razdere dež itd. Za vse delo na vseh občinskih potih ima Šiška 1 (reci enega) cestnega delavca! Župan Seidl stanuje ob državni cesti, kaj mu mar pota po ostali Šiški? Žalostno tako gospodarstvo. Ubogi občinarji! Pri volitvah se obetajo zlata nebesa; ko pa mine doba volitev, kaj komu mar za to, kar je obetal. Dela se po starem, občinarji se jeze — čez tri leta pa se jih zopet z kakim narodnim geslom navduši, da pozabijo v svoji kratkovidnosti vse, kar jih je ob vsaki priliki jezilo in čez kar so zabavljali. Narodno navdušenje je pač lek za vse! Ubogi ljudje!

— **Tržič na Gorenjskem.** V nedeljo 1. dec. se je vršil pri Peljarju redni članski zbor članov »Konzumnega društva za Ljubljano in okolico«. O poslovanju društva in o bilanci je poročal s. Anton Kristan iz Ljubljane. Društvo se zelo lepo razvija; tudi tržiška prodajalna obeta biti boljša v letu 1913, kot je bila doslej, dasi je že dosežani napredek lep. Člani so obljubili, da store tudi v agitijskem oziru svojo dolžnost. Po zboru so nabrali za tiskovni sklad »Zarje« svoto 11 K 38 v! — V Trzinu se pozna kriza. V tovarni Kozine & Co. so odpustili v petek 14 delavcev, ta teden bodo delali ostali po pol dne — direktor obljublja, da v soboto zopet odpusti 20 delavcev in polagoma menda vse, brez ozira ali so stari ali mladi. Kozina & Co. je klerikalno podjetje, ki bi pač moralo drugače postopati z delavci. Glej vevška stavka! — Tudi pri Maljlyju je sedaj že 14 dni precej delavcev brez posla, ker se je »en stroj pokvaril«. ... Da, da, šibe potresa, kuge, lakote, vojne reši nas, o gospod! — Dr. J. E. Krek je imel v nedeljo 1. dec. dva shoda v Trzinu, na katerih se je izrekel odločno proti vojski. Da bi bil v parlamentu tudi tak! Pa, bodočnost bo pokazala, ali bodo besedam sledila dejanja!

— **Slovensko gledališče.** V nedeljo popoldne je bila mladinska predstava. Igrali so dramizirano pravljico »Pogumni krojaček«, ki jo je po Grimmu napisal H. Drinker. Zanimivo je, da je idejna snov ista v moderni, znani glumi »Frak, ki dobro pristaja« od madjarskega pisatelja. Očividno je, da se je poslednji posluževal, ali da mu je bila vsaj znana Grimmo-va dramatizacija »Pogumni krojaček«. Predstava je bila v celoti zelo srečna, v otroškem, navivromatičnem duhu, ki polni fantazijo preproste dece z občudovanjem in razigrano radostjo. »Pogumni krojaček« je takorekoč nekakšna epopeja krojaškega stanu, zakaj ubogi vajenec Fridolin izvrši tri junške čine in si pridobi roko in srce lepe kraljične ter zasede prestol. — Igralci so vseprej imeli zelo srecen večer. Pohvalim g. Bukšeka, Bohuslava, gđc. V. Danilovo, go. Jovanovo, go. Bukšekova, g. Groma, g. Moleka in vse druge. Predstava se je vršila v znamenju odkritosrčnega veselja in bo nedvomno še napolnila hišo. Topot je bilo gledališče skoro razprodano. r.

— **Novi porotni slučaj.** o katerih se bo obravnavalo še v tem zasedanju pri porotnem sodišču v Novem mestu, so ti-le: V ponedeljek,

puste zakonodajalci »velike« republike to siromašno in ubogo določbo v zakon. Kakor bi cesar prežal, da bi oropal fenisovo gnezdo in čakal na prilžnost nekaj stoletij.

Kaj se je prijatelju zgodilo v Newarku.

Neprijetno je, samega sebe postavljati v slabo luč, toda časi tako pripoznanje olajša človeku dušo. Tudi jaz bi rad razbremenil svojo dušo, ne da bi vili balzama v svoje ranjeno srce, temveč da se maščujem nad drugim. (Sicer pa ne vem, kakšen je balzam, ker ga še živ dan nisem videl, ampak pravi izraz pa bo v tej zvezi.)

Čitatelj se utegne še spominjati, da sem pred časom v Newarku predaval mladim gospodom ** društva. Popoludne istega dne sem se razgovarjal z enim omenjenih mladih gospodov, in ta mi je pravil, da ima strica brez slehernega čutnega življenja. In ves v solzah je dejal mladi mož: »Oh, da bi ga le enkrat videl smejeti se! Da bi ga le enkrat videl jokati!« In to me je genilo, in nisem se mogel ustavljati.

Dejal sem: »Privredite ga k predavanju. Tega bom že razvedril.«

»Če bi to storili! Če bi to storili — vsa naša rodbina bi vas na večne čase blagoslovjala — od sile drag nam je. Dobrotnik moj, ali ga morete pripraviti na smeh! Ali morete izvabiti blažilne solze v te izsušene oči?«

Oloboko sem bil ginjen. »Sin moj« sem mi privredil starega gospoda, sem. V današnjem

dne 2. decembra t. l.: Alojzij Bon radi hudodelstva uboja. — V torek, dne 3. decembra: Spolar Anton in Pavlič Anton zaradi hudodelstva uboja. — Dne 4. decembra, v sredo, cigani Rak, Reichert in Huber zaradi hudodelstva uboja, izvršenega letos poleti pri Višnji gori. — S tem se bo to zasedanje končalo.

— **S trebulom za kruhom.** V nedeljo se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 14 Hrvatov, nazaj je prišlo pa 30 Bolgarov, 40 Hrvatov in 15 Tolmincev je prišlo iz Nemčije, 100 Lahov se je povrnilo pa iz raznih krajev v svojo domovino.

— **Tujski promet v Ljubljani.** Meseca novembra je prišlo v Ljubljano 6177 tuincev, tedaj 726 manj kakor v prejšnjem mesecu in 568 več kakor lani meseca novembra. Nastanilo pa se je v hotelih: Union 1388, Slon 1312, Lloyd 581, Cesar avstrijski 305, Malič 217, Mirija 207, Štruncel 170, Južni kolodvor 163, Tratnik 148 in v ostalih gostilnah in prenočiščih 1586 tuincev. Bilo pa je s Kranjskega 1356, z Dunaja 1062, iz slovenskih dežel 1105, iz dežel češke krone 318, iz drugih avstrijskih dežel 1177, z Ogrskega 183, iz Hrvaške in Slavonije 356, iz Bosne in Hercegovine 102, iz Nemčije 198, iz Italije 196, iz Rusije 9, iz Anglije 7, iz Francije 12, iz balkanskih dežel 7, iz Romunije 3, iz drugih evropskih dežel 49, iz Severne Amerike 32, iz ostale Amerike 6 in iz Azije, Afrike in Avstralije 4 tuincev.

— **V mestni klavnici** so zaklali od 17. do 24. novembra 67 volov, 4 bike, 7 krav, 304 prašičev, 121 telet, 30 koštrunov in 3 kozličke; vpekljali pa so 402 kg mesa, 11 prašičev in 14 telet.

— **Sprijena mladina.** Pri zaprtih durih porotniške dvorane vršile so se še dve tajni razpravi in sicer zoper Cirila Bolte, 17 let starega vrtnarskega pomočnika v Krumpengu in pristojnega v lhan ter zoper Franceta Trebušaka, 16 let starega hlapca v Krumpengu zaradi nečistosti z neko 9 let staro deklico. Porotniki so pri obeh obdolžencih vprašanje na hudodelstvo, kakor ga ima v mislih § 127. k. z. zanikali, pritrldli so pa vprašanju pri obeh, da sta zakrivila hudodelstvo oskrumbe, nakar je sodni dvor vsakega na 3 mesece težke ječe obsodil.

— **Orožniki** so zaprli 22. t. m. tovarniškega delavca Antona Kolmana iz Javornika, rojenega leta 1875., pristojnega v Begunje na Gorenjskem, ker je osumljen, da je pomagal krasti kuretnino. Dne 24. t. m. so pa odgnali Pleša in njegovo ženo, tudi na Javorniku, radi lovske tatvine.

— **Vsled poškodb** je v garnizijski bolnici umrl prostak 27. domobranskega pešpolka Anton Presti, o katerem smo poročali, da ga je pretečeni torek ponoči v bližini Zelene jame povozil brzovlak.

— **Ponesrečil** je 24. t. m. v tovarni na Savi strojni ključar Šimen Paletič. Padel mu je na levo roko težak vijak ter ga močno poškodoval.

— **Napad.** V nedeljo, dne 24. t. m. ponoči, je 19 let starega tovarniškega delavca Franceta Jerovška iz Jesenice napadel pred hišo železniški delavec Alojzij Slaninik ter mu prizadel z nožem dve teži rani na glavi in 12 ran na telesu. Opasno ranjeni Jerovšek bo težko okrevl.

— **Izgubljen in najdeno.** Sprevodnik Ivan Podkrajšek je izgubil bankovec za 50 K. — Slugova žena Terezija Lahmartova je izgubila 30 K denarja. — Neka uslužbenčeva žena je izgubila denarnico z 10 K. — Gosp. Filip Supančič je našel zlat privesek s sliko in rubinom. — Ga. Marija Resmanova je našla zavoj galanterije. — Našla se je manjša vsota denarja v deželnem boletnem uradu na Turjaškem trgu v Ljubljani.

— **Kinematograf »Ideal«.** Spored za torek 3., sredo 4. in četrtek 5. decembra: **Najnovejša bojna poročila z Balkana.** To pot se vidi v resnici vojno v svoji resnični in strašni obliki, komaj deset korakov oddaljeno od naših oči. Vidimo res prave, strašne bojne scene, kakor: Boj za Taraboš. Boji pri Lile Burgasu. Eksploziranje šrapnelov na železniški progi med vožnjo vlaka. Bolgarska artilerija zavzema pozicije med eksploziranjem šrapnelov. Boji pri Kumanovu. V dokaz, da so to res pravi, senzacijski posnetki, bodi omenjeno, da je bil operater sam težko ranjen in prenešen v bolnišnico v Lile Burgas. Žurnal Pathé. (Kinematografska poročila. Najnovejši dogodljaji šport, moda itd.) Dva predrzneža. (Krasna veseloigra.) Hčerka

predavanju imam nekaj dovtipov, ki mu izva-bijo smeh, če ga sploh kaj tiči v njem, in če ti zgreše svoj cilj, imam nekaj drugih, da se bo moral razjokati ali pa umreti, eno od obojega. Mladenič me je na to blagoslovil in objel ter pripeljal svojega strica. Posadil ga je ravno meni nasproti v drugo klop, in začel sem ga obdelovati. Poskusil sem izprva z nedolžnimi šalami, in potem z ostrimi; s slabimi dovtipi sem ga krmil in potem z dobrimi; stresal sem stare, obrablene dovtipе vanj in ga presvedral z žareče novimi; ugrl sem se, obdeloval sem ga z leve in z desne, od spred in vzad, pihal sem in se potil, razvnelam in besnel, da sem postal hrpav in bolan in divji; toda niti enkrat ga nisem ganil — niti enega smeha. Ene solze mu nisem izvabil. Niti sence smeha in suma po vlagi! Bil sem kot okamenel. Predavanje sem končal z obupnim izkrikom — z divjim izbruhom humorja in zabrusil sem mu dovtip nad-človeške mere naravnost v obraz!

Ves zmeden in utrujen sem se zgrudil na to v svoj stol.

Društveni predsednik je prišel k meni, zmogil mi glavo s hladno vodo in me vprašal: »Zakaj ste se hkoncu tako razburjali?«

Dejal sem mu: »Tega preklicanega starega tepca v drugi klopi sem hotel pripraviti na smeh.«

»Brezuspešen trud«, mi je odgovoril, »slep je in gluhoen.«

Ali je bilo lepo od nečaka tega starega moža, da je mene, tuja in sirota, tako povlekel. Vprašam te, ljubi bratec, kot človeka in brata, ali je bilo to lepo od njega?

slepca. (Amerikanska drama.) Krasen naravni posnetek. Tretji del serije Aste Nielsen: Če pade krinka. (Igra v treh delih Urbana Gada. Zopet se je posrečilo roki umetnika, da je ustvaril umotvor, ki tudi v najmanjši stvari ni podoben prejšnjim, da je ustvarjen milieu, v katerem se strogo loči od sveta, v katerem je živel umetnica dosedaj v sliki.) Komična učinkovitost z Moricem. (Velik uspeh.)

— **10 do 15 metrov** oddaljen od bojišča je bil operater Dexter, ko je jemal na fotografski aparat bojne slike, katere se nahajajo tudi na totedenskem sporedu kinematografa »Ideal«. Slike predstavljajo: Boj za Taraboš. Boje pri Lile Burgasu. Eksploziranje šrapnelov na železniški progi med vožnjo vlaka v trenutku, ko je bolgarska artilerija zavzela pozicije. Ko je dospel operater Dexter pred Kumanovo in tam hotel narediti posnetek za film, se je moral, ranjen od turške kroglice, podati v bolnišnico. Razen tega senzacijskega sporeda je v programu uvrščena zopet Asta Nielsen. V soboto nadaljevanje prizora z bojišča.

Stajersko.

— **Prijeta goljufa »hrvatska akademika«.** V Laški trg sta prišla te dni dva sleparja, ki sta se izdajala za »hrvaška akademika« in izvažila večje podpore pri nekaterih gospodih. Ko sta obiskala odvetnika dr. Kolška in je ta odprl blagajno, sta ugasnila električno luč in ga hotela napasti. Dr. Kolšek se ju je odločno ubranil, nakar sta pobegnila. Ko sta obiskala potem neko Hrvatico vdovo in ju je ta pogostila, so prišli orožniki in oba lopova odpeljali študirat v zapor. Eden sleparjev je pekarski, drugi pa brivski pomočnik.

Goriško.

— **Iz Renč.** Prihodnji mesec se bodo vršile pri nas občinske volitve, katerih se udeleži tudi naša stranka in sicer samostojno. Pokazati hočemo, da tudi pri nas napreduje socialistična ideja, čeravno je naš župan izjavil, da v Renčah ni socialistov, ker socialisti so sami — revčki, ki nič nimajo. Gospod župan niti ne ve, kakšno neumnost je izrekel. On bi moral vedeti, da smo socialisti ravno zato, ker smo reveži, ker smo prepričani, da si le potom socializma zboljšamo naše razmere. Ker so občinske volitve za delavce zelo važne, smo sklenili, da se vdeležimo teh volitev s samostojnimi kandidati, ki bodo dobro zastopali naše delavske interese. Dogovorili smo se že s socialisti iz Gradiške o kandidatih, ki jih postavimo. Za sedaj je pozivljamo naše sodruge, da agitirajo od moža do moža, da bodemo na dan volitve pripravljeni. Nadalje prosimo sodruge, da pridno čitajo »Zarjo«, ki je med zidarij precej razširjena, obenem priporočamo onim, ki še niso na »Zarjo« naročeni, da se takoj naroče, ker hočemo v »Zarji« za volitve agitirati. Bolj ko bo »Zarja« razširjena, bolj bo gotova zmaga. Zatorej sodrugi, na agitacijo za našo »Zarjo«, in za občinske volitve! Toliko za danes, prihodnjič kaj več.

— **Tria afera v Oseku.** V ponedeljek se je vršila pred goriškim okrožnim kot kazenskim sodiščem kazenska obravnava proti 19letnemu Leopoldu Toplikar in 31letnemu Antonu Ličen — oba iz Oseka — ker sta porezala v zlobnem namenu nekaterim posestnikom nekaj trt. Obsojena sta bila in sicer Toplikar na štiri mesece in Ličen na dva meseca težke ječe.

— **Proti golobom pismonošem.** Okrajno glavarstvo v Gorici je izdalo razglas, s katerim prepoveduje rejo, nakup in prodajo golobov pismonoš, in sicer na podlagi § 7. cesarske naredbe. Prestopki te naredbe se bodo strogo kaznovali in sicer znaša kazen od 2 do 200 K globe ali od 6 ur do 14 dni zopora.

— **Vojaška straža pred Solkanskim mostom.** Vojak na straži pred Solkanskim mostom je opazil v petek zvečer neznanega človeka, ki se je sumljivo plazil pod oboki. Vojak je neznanca trikrat poklical, toda še le na tretji klic je neznanec pobegnil. Vojak je za beguncem ustrelil, toda ga ni zadel.

— **Vojaška straža pri predoru pod Kostanjevico.** V sredo zvečer okoli 10. je zapazil vojak, ki straži pred predorom v Kostanjevici, dva neznanca moška, ki sta se skrivaje približevala predoru. Vojak jima je zaklical, da naj obstojita, toda neznanca sta urno zbežala. Vojak je za njima ustrelil, toda bržkone ni nobenega zadel.

— **K aretaciji nadučitelja v Furlaniji** poročajo: V Villa Vicentina je bil te dni aretirán nadučitelj in solski voditelj v Ronkih Jožef Bosma. Nadučitelj je bil prijatelj župnika Marana v Villi Vicentini ter je večkrat obiskal župnika. Pred dvema leti je župnik izgubil ključ od blagajne. Namesto, da bi premenil ključavnico, je župnik naročil samo nov ključ. Od takrat je župnik opazoval, da mu izginjajo iz blagajne večji in manjši zneski, tatu pa ni mogel dobiti. Zadnji čas je župnik vse bankovce zaznamoval in s tem je dobil tatu. Župan v Villi Vicentini, ki je bil o tatvinah informiran, je zapazil, da je nadučitelj plačeval z zaznamovanimi 20kronskimi bankovcem. Poklical je orožnike, ki so nadučitelja aretirali in in preiskali. Pri nadučitelju so našli več zaznamovanih 20kronskih bankovcev in izgubljeni blagajniški ključ. Nadučitelj Bosma, ki je bil splošno znan po Furlaniji, je župniku pokradel nad 2000 K.

Istra.

— **Iz Pulja.** V »Delavskem domu« v Pulju se je v soboto, 30. novembra vključ temu, da ni bilo časa za agitacijo — zbralo lepo število sodrugov in sodružic k predavanju, prirejenem od izobraževalnega društva po § 2. Predavala je sodružica Ada Kristanova iz Ljubljane; o ženi in politiki. V petčetrtnem govoru je predavateljica najprej pokazala vezi med najvitalnejšimi interesi družine in med politiko. Pokazala je, kako naravnost prizadete so žene in njih otroci po draginji, ki je plod slabe politike, kako priza-

deti so v šolskih in občinskih ter drugih vprašanjih, v katerih sodelovati bi imele žene ne le pravico, temveč tudi dolžnost. Če je torej res, kar se lahko vsak dan sliši od kričarjev, da se naj žena briga za kuhinjo in za otroke, je s tem že rečeno, da je zadnji čas, da tudi žene začne razmišljati, zakaj ne more dati svojim otrokom dovolj krepke hrane, zakaj mora gledati dan za dnevom, kako se njeni otroci zapostavljajo, zakaj mora brezmočno trpeti, kako ji jemljejo v trpljenju odgojene krepke sinove, da jih žrtvujejo kapitalizmu! Iz vsega navedenega sledi čisto logično — je izvajala predavateljica — da mora žena dobiti aktivno in pasivno volilno pravico. Čeprav takoj v začetku ne pojde vse tako, kakor bi moralo — nič ne de, to bo dobra šola za žene in žene se večinoma kaj hitro uče! Moški pa bi morali v svojem lastnem interesu na to delati, da bi se žene začele bolj zanimati za vse te važne stvari. Moški naj pomislijo, da svojo politično moč podvojijo, če imajo v politiki žene na svoji strani. Naše prvo in najvažnejše delo pa mora obstati v tem, da pridobimo idiferentne ljudi — tako moške, kakor ženske — ne morda s tem, da se z njimi prepiramo — tako se le odbija — ampak s tem, da jim mirno in priateljsko razložimo, kje tje njihovi pravi interesi. Navzven so z zanimanjem in napeto pozornostjo sledili izvajanjem soderužice Kristanove. Vsaka beseda je zadela v živo ter našla pot v duše in srca poslušalcev. Želim, da bi soderužica Kristanova kmalu zopet prišla v Pulj ter nam nudila cel ciklus predavanj.

Trst.

— **Politični odbor** jugoslovanske socialno demokratične stranke ima svojo sejo v soboto 7. t. m. b. pol 9. zvečer v svojih prostorih v Delavskem domu II. nad.

— **Shod strankin**h pristašev bo v četrtek 5. t. m. ob 8. zvečer v zeleni dvorani Delavskega doma, ulica Madonnina 15. Važen je dnevni red, ki ga mora rešiti ta strankin shod pred nedeljsko deželno konferenco. Zato pozivljamo vse soderuže, da se udeležijo tega shoda v velikem številu.

— **Soderugi** stanujoči v tržaškem novem mestu, v Rojani in na Grci, so vabljani na

strankino zborovanje,

ki bo v petek 6. t. m. ob pol 9. zvečer v gostilni »Internacional« v ulici Boccaccio 25. Poleg raznih važnih vprašanj, morajo izvoliti soderugi na tem strankinem zborovanju tudi delegate za nedeljsko deželno konferenco. Zato pozivljamo soderuže, da se udeležijo zborovanja v polnem številu.

— **V nedeljo** 8. t. m. bomo torej imeli v veliki dvorani Delavskega doma predstavo Etlon Kristanove drame v 4. dejanjih »Tovarna«. Po mnogih prireditvah s petjem in predstavami enodejank, stopi naš »Ljudski oder« s predstavo »Tovarna« na polje, kjer se goji resna drama. Obisk na nedeljski predstavi nam bo povedal, bo li smel »Ljudski oder« nadaljevati in vršiti svoje visoko izobraževalno delo tudi na tem polju ali ne. **Trdno smo prepričani, da bodo znali člani in prijatelji društva ceniti trud in dobro voljo mladih društvenih moči in da se bodo udeležili zaradi tega predstave v velikem številu.** Vstopnina je minimalna. 60 vinarjev, ako kupijo soderugi listke pri zaupnikih v predprodaji, in 80 vin, ako kupijo na dan predstave pri blagajni.

— **Družinski večer**, ki ga je priredil pevski zbor »Ljudskega odra« pretečeno nedeljo v gostilni »Internacional« v ulici Boccaccio je uspel najlepše. Veliki prostori v gostilni so bili natlačeni. Pevski zbor je zapel par lepih in izredno lepo izvajanih zborov. Dramatični odsek je pa uprizoril Štokovo enodejanko »Ne kliči vraga«. Lakko trdimo, da se ni te enodejanke igralo še nikdar tako lepo, kakor na tem družinskem večeru. Zlasti je pa vredno pohvale dejstvo, da so bili igralci vsi na svojem mestu. In dasi je bilo res, ni mogel nihče slutiti, da so bili nekateri izmed igralcev skoro prvič na odru. Po končanem sporedu se je razvila v gostilni prijazna domača zabava, ki je trajala pozno v noč. Pevskemu zboru častitamo na tej lepi prireditvi in izrekamo željo, da bi tej domači zabavi sledilo še mnogo enakih zabav.

Vestnik organizacij.

Podružnice »Vzajemnosti« in druge organizacije, ki hočejo kolportirati »Družinski koledar«, naj ga brž naroče, da ga dobijo pravočasno. Koledar je zelo obsežen in ima mnogo poučne in zabavne vsebine. Naroča se pri »Vzajemnosti« v Ljubljani.

Žepni koledar za 1913 je ravnokar izšel.

Naroča se pri zaupnikih in pri upravi »Zarje« v Ljubljani. — Cena 1 K, po pošti 10 vin. več.

Državni zbor.

Dunaj, 2. decembra.

Razprava o proračunskem provizoriju se je danes nadaljevala brez zanimanja poslancev — ob ponedeljkih je zbornica ponavadi slabo zasedena. Mladočeski poslanec Kotlar je našteval češke pritožbe glede na pravosodno upravo. Vzlic temu je njegova stranka — z ozirom na napeti mednarodni položaj! — pripravljen galsovati za kratek, trimesečen proračunski provizorij. Češki agrarni poslanec Pavlik se je pritoževal nad zatiranjem češkega naroda v Šleziji; italijanski klerikalce Scutilli je izvajal, da Italijani ne reflektirajo na prvo čitanje proračunskega provizorija in žele, da se končno vprašanje italijanske pravne fakultete premakne z mrtve točke. Zavlačevanje tega vprašanja je za zbornico nečestno. Hrvaški

pravaš posl. Prodan protestira v daljšem obstrukcijskem govoru zoper čuvajščino na Hrvaškem, ki ni le napad na avtonomijo hrvaškega ozemlja, temveč mednarodni zločin. Krščanski poslanec Heilmayer se strastno zaganja v uradništvo, ampak sodr. Glöckel, Forstner in Sever so čednemu poslancu v krepkih medklicah pošteno posvetili in pokazali hinavščino klerikalne stranke, ki se na uradnih zborovanjih cedi same prijaznosti napram uradnikom, dočim v zbornici odklanja uradniške zakone. Ubogi Heilmayer je med burno veselostjo razvijal tudi klerikalne finančne načrte.

Ko se je razprava o začasnem proračunu prekinila, sta se poslanci Duhlić in Čoć v vprašanjih na predsednika pritoževala nad ostudno konfiskacijsko prakso, ki proti jasni besedilu postavne in proti dosedanjim rabi ne priznava niti parlamentarnim poročilom. Poslanec Korošec je spravil na razgovor predznost Pavlikove policijske kompanije v Budimpešti, ki je med nekaj dnevi napravila policijski pogon na avstrijske državne poslance dr. Kramářa, dr. Masaryka in dr. Šusteršiča.

Prihodnja seja bo jutri. V sredo ne bo seje in bosta justični in brambni odsek z vso naglico (!) razpravljala o treh vojaških predlogih.

Živahnejše nego v zbornici je bilo vrvenje v kuloarjih. Vladni hlapci so na delu, da spravijo čimprej zloglasne vojaške predloge pod streho. Da olajšajo vladnim mamelukom odobritev teh nezasižanih bremen, razširjajo vesti, da je ministrijski predsednik grof Stürgkh pooblaščen od krone za razpust zbornice, ako ne bo parirala pri vojaških predlogih. Istemu namenu bo poslužil ministrijski predsednik s svojo jutrišnjo izjavo na seji zborničnega stališča, v kateri se bo postavil na kategorično stališče, da mu morajo poslanci do 10. decembra vložene vojaške predloge brezpogojno dovoliti, sicer da zbornico razžene. Termin 10. decembra postavlja vlada z ozirom na seje gosposke zbornice, ki je sklicana na ta dan, da aprotira molohu njegove zahteve.

Kakor znano, je justični odsek glede zakona o vojnih dolžnostih na predlog soderuga dr. Rennerja zahteval od vlade predložitev motiviranega poročila in z ozirom na mednarodne pomisleke nekaterih določil tudi predložitev tozadevne inozemske zakonodaje. S poročilom o inozemski zakonodaji je poverila vlada znanega reaktorarja in klerikalca prof. Lamasača, ki namerava izjaviti, da je omenjeni zakon le kodifikacija dosedaj veljavnega prava. Sestavo motivnega poročila oskrbi posebna medministerialna komisija, ki je na današnji seji redigirala vladno poročilo.

Zadnje vesti.

Vojna na Balkanu.

IZJAVA NEMŠKEGA DRŽAVNEGA KANCELARJA O VOJNI NEVARNOSTI.

Berlin, 2. decembra. Na današnji seji nemškega državn. zbora je podal državni kancelar Bethmann-Hollweg izjavo o mednarodnem položaju. Dejal je: **Trud nemške diplomacije po izbruhu balkanske vojne za lokalizacijo požara se je doslej ponesrečil. Nemčija je živo zainteresirana na gospodarskem razvoju v Orijentu.** Poleg tega pa bomo pri reševanju posameznih vprašanj podpirali svoje zaveznike. V svrhu polnega soglasja vevlasti pri reševanju balaknskih vprašanj, se vrši neprestano konverzacija med evropskimi kabineti, ki je bila doslej prijazna in obeta uspeh. Zahteve posameznih vevlasti se pokažejo seveda šele potem, ko doženejo bojne države svoje dogovore. **Ako se tedaj pojavijo nepremostljiva nasprotja bo stvar neposredno zainteresiranih držav, da uveljavijo svoje zahteve. Prav tisto velja o naših zaveznikih. Ako pa bi bile pri uveljavljanju svojih interesov nepričakovano ovirane od tretje strani, bomo svojo zvezno dolžnost zvesto vršili in stopimo na njih stran.** **Potem nastopimo ob strani svojih zaveznikov za obrambo svojega položaja v Evropi in za obrambo svoje dežele.** — Tudi po končani vojni pojde naše stremljenje za tem, da se ohrani Turčija kot močan gospodarski in politični faktor in v tem stremljenju si nismo edini le z zavezniki, temveč z vsemi vevlastmi. — **Razgovori med vevlastmi, ki so se — kakor omenjeno — že začeli se bodo nadaljevali in sodeč po dosedanjih uspehih, je upati da se ugodno završe in da se doseže med vevlastmi popolna edinstvo.**

Poslanec Ledebour (soc. dem.) je napadel vlado zavoljo njene reakcionarne politike na Balkanu, ki je desetletja podpirala tiranski Abdul Hamidov režim.

HÖTZENDORF PRI CESARJU.

Dunaj, 3. decembra. Poveljnik infanterijskega vojaštva baron Conrad von Hötendorf se je včeraj vrnil iz Rumunije in je imel dolgo posebno avdienco pri cesarju. General je podal natančno poročilo o svojem potevanju v Rumunijo.

RAZGOVOR S HÖTZENDORFOM.

Bukarest, 3. decembra. »Universal« objavlja razgovor z Konradom von Hötendorfom, ki je izjavil, da ni vojne nevarnosti. Avstrija ima največje zaupanje v razsodnost kralja Karola in je zato upati, da bode vsak spor mirnim potom rešen.

SRBSKA NOTA?

Dunaj, 3. decembra. Berolinska »Vossische Zeitung« prinša brzojav iz Berlina, da je srbska vlada poslala Franciji, Rusiji in Angliji noto, ki opozarja vevlasti o zbiranju avstrijskega volatva na srbski meji. Vota so hrane Avstrije snatra srbska vlada za neopravičene.

ŠE EN SRBSKI VOJASKI KOR PROTI JADRANSKI OBALI.

London, 3. decembra. »Times« poroča s Cetinja, da v dobroinformiranih krogih trdijo, da bo sledil srbskim četam, ki so že dospele do jadranske obali, še en cel vojaški zbor pod vodstvom generala Živkovića.

SRBI ZASEDL ITALIJANSKO ŠOLO V DRAČU.

Rim, 3. decembra. Oddelek srbskih vojakov je pred dvema dnevi zasedel italijansko šolo v Draču. Italijanski konzul je protestiral pri srbskemu poveljniku.

VOHUNI ZA RUSIJO NA MORAVSKEM.

Brno, 3. decembra. Tukajšnji listi poročajo, da so aretirali orožniki v Sinicu Gustava Fenza in trgovčevno ženo Safařik, ki sta baje vohunili za Rusijo. Mož aretirane žene je pobegnil.

SOFLJA POZDRAVLJA VEST O PREMIRJU.

Sofija, 3. decembra. Vest o sklenjenem premirju je bila pričakovana tu z razumljivo nestrpnostjo. Ko je došla, se je ljudstvo oddahnilo. Tu se zatrjuje, da se bodo začela sedaj takoj pogajanja za mir. Med oficelnimi krogi prevladuje mnenje, da bo bržkone kaka evropska vevlast skušala preprečiti prizadevanje Turčije in Bolgarske za dosego mira.

1200 MILIJONOV VOJNE ODŠKODNINE.

Sofija, 3. decembra. V Lozengrad je došel bolgarski finančni minister Teodorov. S seboj ima memorandum, v katerem zahtevajo balkanske zvezne države od Turčije 1200 milijonov odškodnine.

Državni zbor.

PRENAGLJENE VESTI O PREMIRJU?

Dunaj, 3. decembra. V tukajšnjih diplomatskih krogih trdijo, da so vse dosedanje vesti o mirovnih pogajanjih med Turčijo in četvero-zvezo prenagljene.

MIROVNO VPRAŠANJE.

Belgrad, 3. decembra. Mirovna pogajanja s Turčijo bodo v Lozani. Srbski zastopniki bodo bivši ministrijski predsednik Novaković, predsednik skupščine Nikolić in dunajski poslanik Jevanović. Balkanske države se udeležijo evropske konference le pod tem pogojem, če vevlaste priznajo novi položaj.

Frankobrod, 3. decembra. »Frankfurter Zeitung« javlja iz Carigrada: V dobro poučenih krogih trdijo, da se vrše med Bolgari in Turčijo posebna pogajanja. Ako se bodo ta pogajanja končala s pozitivnim uspehom, tedaj bo mir prav kmalu sklenjen. Pogajanja temelje na direktni zvezi med Turčijo in Bolgarijo.

GRŠKO-BOLGARSKI KONFLIKT ZARADI SOLUNA.

Sofija, 3. decembra. Uradno poročilo poveljnika bolgarskih čet na zapadu, generala Teodorova, se obrača ostro proti vestem iz grškega vira, da so Grki prvi zasedli Solun. Poročilo pravi, da se je bolgarska vojska 26. oktobra nahajala med Juvežno in Ajvatovim. Odgrškega armadnega poveljstva je došlo sporočilo, da naskočijo grške čete Solun prihodnji dan; bolgarske čete so naskočile sovražne postojanke na holmih Ajvatovo in Lojni. Med obema pehotoma se je razvil hud ogenj, v katerega je posegla tudi turška artiljerija. Bolgarska pehota je dobro streljala in je prisilila sovražnika, da je umaknil in se umaknil s svojih postojank. Bolgarska vojska, ki se ni s Turki spustila v nobena pogajanja, se je približala Solunu na tri kilometre, dočim so bile grške čete oddaljene v vrdarski dolini še 17 kilometrov od mesta in je bilo popolnoma izključeno, da bi v enodnevnem pohodu dospele v Solun. Ampak Grki začeli so se s turško posadko v Solunu pogajati in turške čete, premagane od bolgarskega orožja, so sprejele ugodne pogoje, ki jih jim je predložil poveljnik grške vojske. Pogoji so znani. 27. oktobra se je oddelek turških čet boril zoper nas, dočim se je drugi oddelek pogajal z Grki. Resnica je, da je en oddelek bolgarskih čet prvi prikorakal v Solun, dočim je drugi oddelek hkrati z grško vojsko dospel 28. m. m. v mesto. 29. oktobra sta dospela v svečanem izprevodu v mesto princa Boris in Ciril na čelu dveh bolgarskih bataljonov in enega eskadrona, burno pozdravljena od solunskega prebivalstva. Slavnostni prihod bolgarskih princov v solunsko mesto se je izvršil dan pozneje z ozirom na starost grškega prestolonaslednika, ki je leto dni starejši od bolgarskega prestolonaslednika. Grki so potemtakem le izkoristili uspeh bolgarskega orožja, tako zaključuje general Teodorov svoje poročilo.

RAZPOR MED BLOGARI IN GRKI?

London, 3. decembra. »Daily Telegraph« poroča iz Aten, da je nastal med Bolgari in Grki hud razpor. Bolgarski kralj da je stavil brezmejne zahteve.

Frankobrod, 3. decembra. Pri Seresu so se baje bolgarske in grške čete hudo spoprijele in se je raznel ljut boj zaradi osvojitve Seresa. Grki so se morali umakniti in so imeli 200 mrtvih.

GRŠKA NE PODPIŠE PREMIRJA.

Pariz, 3. decembra. Včeraj popoldne se je tukaj razširila vest, da je Grška odklonila nadaljna pogajanja za premirje, ker je to premirje ugodno le za Turčijo.

ROMANIJA PRISTOPI BALKANSKI ZVEZI?

Bukarest, 3. decembra. Prihodnje dni dospe semkaj Danev, ki bo izročil kralju pismo bolgarskega kralja. V dobro poučenih krogih trdijo, da bo prinšel Danev povabilo naj pristopi Romanija balkanski zvezi.

BOLGARSKE IZGUBE.

Berlin, 3. decembra. »Tageblatt« poroča iz Sofije: Uradno poročajo, da znašajo bolgarske

izgube 70.000 mrtvih in ranjencev, od katerih je približno 10.000 mrtvih.

SRBI OSVOJILI ELBASAN.

Belgrad, 3. decembra. Uradno poročajo, da so osvojili Srbi Elbasan brez boja.

GROZODEJSTVA SRBOV IN BOLGAROV.

London, 3. decembra. »Times« poročajo iz Cetinja o grozodejstvih Srbov napram Albanem na pohodu proti jadranski obali. Iz Soluna poročajo o grozodejstvih Bolgarov v Macedoniji. Bolgari se poslužujejo v obilni meri bolgarskih četašev, ki so v Kavali in Seresu uprizorili krvava klanja mohamedanskega prebivalstva in ki so v okraju Avret Hiskar pokončali vse mohamedance do zadnjega. Tudi Dedeagač je bil prizorišče krvavih grozodejstev. K veliki podvljanosti pomagajo v obilni meri tudi mohamedanski četaši.

PRINC DANILO RANJEN.

Pariz, 3. decembra. »Matin« poročajo iz Reke, da je bil črnogorski princ Danilo pri naskoku na skadske trdnjave nevarno ranjen. Princa so odpelali takoj v bolnišnico, kjer ga je obiskal oče, kralj Nikita.

RAZOČARANI ČRNOGARCI.

Cetinje, 3. decembra. Med Črnogorci vlada bolazen, da bo zanje mirovni sklep neugoden. Črnogorska bo najbrže v zadnjem trenutku odločno nastopila proti miru in hoče nadaljevati sama vojno, dokler ne dobi Skadra. Kralj Nikolaj hoče vzeti Skader brez srbske pomoči.

OBLEGANJE SKADRA.

Rjeka, 2. decembra. Črnogorci nadaljujejo neprenehoma z bombardiranjem Skadra. Prodiranje ovirajo močni nalivi.

REKORD V KONFISKACIJAH.

Dunaj, 3. decembra. Uradna »Wiener Zeitung« navaja v nedeljski številki 35 konfiskacij. To je rekord, odkar imamo ustavo. V času izjemnega stanja, pod Thunom, je znašalo najvišje število konfiskacij v enem dnevu 32.

RUSINSKO-POLJSKA SPRAVA.

Lvov, 3. decembra. Pod predsedstvom deželnega maršala grofa Goluchowskega in ob prisotnosti cesarskega namestnika dr. Bohrzynskega so se zbrali načelniki poljskih in rusinskih meščanskih strank. Na konferenci se je doseglo sporazumljenje, oz. zblizanje v mnogih, dozdaj prepornih točkah glede na volilno reformo. Uspehe razgovorov predlože načelniki svojih strank na presojo in 15. decembra se zopet snide skupna konferenca.

Dunaj, 3. decembra. Naučni minister Hussarek je predložil načelstvu poljskega kola in ukrajinske parlamentarne zveze nov osnutek cesarjevega lastnoročnega pisma glede na ustanovitve ukrajinskega vseučilišča. Z osnutkom soglašajo, kakor poročajo, i Ukrajinci i večina poljskega kola.

IZ PAVLIKOVE DUME.

Budimpešta, 2. decembra. Pred začetkom današnje seje so člani združene opozicije pred policijsko in orožniško zastraženim parlamentom uprizorili običajno demonstracijo. Na seji je ministrijski predsednik Lukacs izjavil, da je v osebnem prometu s Srbijo uvedena obveznost potnega lista. Med proračunsko razpravo je grof Pejačević predčital izjavo hrvatskih poslancev, v kateri so razložene hrvatske želje. Hrvatski poslanci bodo glasovali z ozirom na vnanji položaj za proračun, ampak s pridržkom, da izpremeje svojo taktiko, ako se po rešitvi izrednih vladnih predlog ne revidira železničarska pragmatika. »Zbornica« sprejme po generalni razpravi proračun soglasno in reši v podrobni debati več poglavij.

USTANOVITEV REPUBLIKANSKE STRANKE NA OGRSKEM.

Budimpešta, 3. decembra. Namesto naznanjenega ustanovnega zbora republikanske stranke se je vršil z ozirom na policijske šikane banket, ki se ga je udeležila tudi policija. Ko je Komar v napitnici omenil republikansko stranko, ga je policijski svetnik ustavil in razpustil banket. Republikanci so odšli v kavarno in sklenili, da ovadijo policijskega svetnika zavoljo nezakonitega nastopa.

DINAMITNA PATRONA V DNJESTRU.

Krakov, 3. decembra. V Niznovi so našli delavci pri delu za regulacijo Dniestra dinamitno patrono. Delavec, ki je s sekirjo udaril po patroni, je bil takoj mrtev. Štirje delavci so težko, dvanaest pa lahko ranjeni.

ENVER BEG NE MARA V TURČIJO.

Milan, 3. decembra. »Corriere della Serra« je dobil iz Carigrada, brzojavko, da so došli tja vesti, ki zagotavljajo, da se Enver beg, vodja turških čet v Tripolitani, ne mara vrniti več na Turško. Trdi se tudi, da niti Fethi beg ni še dospel v Carigrad in da se tudi najbrže ne vrne več.

Semttertja.

Nietzschejev junak Zarathustra pravi, da se je človeštvo najbolj osmešilo, ko je razglasilo formulo, da je v solidarnosti splošnosti s posameznikom in posameznika s skupino rešitev človeške usode.

Paradoks bi bil lep, če bi bil izviran. Stinner je že petdeset let pred Zarathustrovim rojstvom nekako enako mislil, četudi je pozneje priznal, da se je zmotil.

Solidarnost in sočustvovanje množice s posameznikom, ki se žrtvuje za ideale, stremjenja in pravice potlačeni, zasmehovanih, izstradanih in varanih? Laž in ipokrizija! Na

trgu »Dei fiori« je bila pripravljena grmada. Stopil je nanjo z mirnim in gotovim korakom bled menih; še mu je v udratih očeh gorel večni plamen stremljenja po lepoti, pravici in resnici. Plamen so požirali bitje, v katerem je živel moč in hrepenenje stotisoč bitij. Žrtvoval se je veliki heretik v imenu resnice in pravice. Množica, stotisočglava množica je pa vživala izredni »spektakel« in cvilila in ploskala krvnikom. Ne en glas, ne en pozdrav za junaka. Giordano Bruno se je žrtvoval zaman: Tako misli Nietzsche.

Zaman se je žrtvoval Bruno, zaman Hus, Gubec, Dolet in drugi.

Množica? Neumna, amorfna in brezdušna neštevilna ničla, ki ni vredna najmanjšega žrtvovanja, najmanjšega prizadevanja! Tako veli Zarathustra, opevatelec vseh mogočih in nemogočih herezij.

Po brzojavnih žicah je stekla vest širom sveta; vest, ki jo je pričakovalo trepetajoč na tisoče in tisoče anonimnih duš, tisoče in tisoče nepoznatih soboriteljev in sočustvenikov. Ali bodo zopet, kot pred štiristo leti, na trgu »Dei fiori« v Rimu postavili na moderno grmado, na električno stolic, apostola, misleca in boritelja?

Preko oceana, tam v daljni Ameriki, se pričinja nova zgodovina. Dviga se proletarski svet; nekdanja nezavedna »amorfn« in »brezdušna« množica spozna svojo pot, svoj položaj, svoj značaj. Narašča dan za dnem nepremagljiva moč, ki ob usodni uri poruši v svojem silnem pohodu temple in borze, vso vedovno krivično razredno stavbo.

Svet mogočnjakov se zaveda nevarnosti. Zajezi je treba nevarno probujanje na vsak način in za vsako ceno. Krivca na zatožni klopi! Zakon je tukaj in hlapcev ne manjka. Našlo se je takoj tudi žrtve, Giovanittija in Ettora, genialna in neutrudljiva apostola in organizatorja, je kapitalizem izbral za svoje žrtve. Če se zločin ne da dokazati, se ga ustvari. Giovanitti in Ettore imata plačati s svojim življenjem svoj pogum, svoje stremljenje. Tako je govoril kapitalizem. Množica je pa mislila drugače. V stoterih idiomih in na vseh krajih sveta se je dvignil glas zoper naklepe modernih trinogov. Svarilo je bilo premočno, da bi ga bilo moči preslišati. In Ettore in Giovanitti sta bila oproščena.

Ali so se zaman žrtvovali mučeniki, ali so zaman plamenele grmade? Ali je človeška solidarnost le laž, ipokrizija?

In Zarathustra grmi osamljen na gori ... Kako je pel v svoj prvi mladosti Viktor Hugo? — Stopite pogumno naprej sinovi ideala in mučeništva! Ne vidite? Na čelu Vam sije zvezda bodočnosti.

Delavsko gibanje.

— Največja krščanska strokovna organizacija v Nemčiji nazaduje. V saarskem okrožju je društvo krščanskih rudarjev, ki je šlo že nad 20.000 članov, v enem letu tako zelo nazadovalo, da ne šteje niti 10.000 članov več. V porenskih okrožjih za rujavj premožnejše dandanes ta organizacija vsega skupaj komaj še eno tretjino članov, ki jih je imela pred nekaj leti. V vurmškem okrožju prej nazadujejo kakor napredujejo, pa tudi v rurskem okrožju noka na vseh straneh. V rurskem okrožju se je krščansko društvo rudarjev povzpelo pod vodstvom Avgusta Brusta do 48.000 članov, pod sedanjim vodstvom pa neprestano nazaduje, tako da izkazuje za avgust le še 33.000 članov, ki so plačali prispevke. Če pa računamo polne prispevke fih imamo pa okroglo le 29.000. To društvo pa prištevajo k svojim članom tudi invalide in mladostne delavce, in ne motimo se, da smo preveč povedali, če pravimo, da imajo v rurskem okrožju meseca avgusta 33.000 članov. Mnogo članov pa ima to društvo le na papirju. Teh bi pravzaprav ne smeli šteti. Obrachajmo te številke kakor hočemo, dejstva ne moremo izbrisati, da so v dveh letih samo v rurskem okrožju izgubili okolo 10.000 članov, in sicer največ ob zadnji rudarski stavki, ko so jih silili v stavkokaštvu. Le v manjših in neznatnejših okrožjih te organizacije še niso nazadovale ali tudi nekoliko napredovale. Koliko časa bo šlo ni gotovo, ali to je gotovo, da bodo ta društva pri kolikaj resnejših bojih pustila zopet rudarje na cedilu. Z veseljem moramo torej pozdravljati, da je začela najhujša stavkokaška organizacija izgubivati svoje člane. Čim manj bodo te organizacije imele članov, tem težje bodo nagajale delavstvu s stavkokaštvom ob mezdni bojih.

— Kaj ne, te številke so velike, a socialistične organizacije so še mnogo močnejše. Z našimi razmerami jih je težko primerjati. Dokazujejo pa naj te vrstice, da tudi zapeljani delavci — izpregledavajo.

— Kdo zastopa gospodarske zahteve delavstva? Na izrednem kongresu krščanskih strokovnih organizacij, ki je bil 26. novembra v Essenu, je eden od voditeljev, Giesberts, izrekel besede, ki si jih naj delavstvo dobro zapomni: »Ako bi nam bilo le do tega, da zastopamo zgolj gospodarske zahteve delavstva, tedaj bi šli k socialni demokraciji.« Da zastopa socialna demokracija gospodarske zahteve delavstva, to je nam samoposobi umevno. Ali da to prizna voditelj krščanskih strokovnih organizacij, to je značilno in pomembno!

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Tiska »Učiteljska Tiskarna« v Ljubljani.

Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

Za premogovnik pri Gradcu se sprejmejo

mladi kopači

Temeljna plača K 2-80 do K 3. — Kopaška dela v akordu in si zaslužijo K 4 do K 5 in več. Pojasnila daje naš zastopnik dne 7. in 8. decembra v Pravdičevi gostilni v Trbovljah I.

Žepni koledar

za delavce sploh in prometne uslužbence za navadno leto 1913.

Ta žepni koledar je obsežnejši od dosedanjih in je jako primeren za vsakdanjo rabo. Razpošiljati se začne najkasneje 15. novembra. — Vsebinska: Koledar. — Dohodki in stroški. — Kolikove levice. — Inozemske denarje vrednosti v kronski veljavi. — Množilna razpredelnica. — Stare in nove mere. — Koliko plačam osebne dohodnine. — Koliko plačam vojne takse. — Poštni in brzojavni tarif. — Dr. Viktor Adler. — Demon alkohol. — Dolžina železnice in brzojavnih naprav cele zemlje. — Priporočljive knjige založbe »Zarje«. — Najvažnejše določbe v zavarovalnici proti nezgodam. — Novi mezdni zakon za rudništvo. — Stavke v Avstriji leta 1911. — Dolžine raznih železnic na zemlji. — Tri Askereve pesmi: Poslednji akord, Svetnica, Karnevalska balada. — Za »Zarje«. — Največja mesta na zemlji. — Obrtna sodišča v južnih avstrijskih deželah. — Obrtna nadzornišva v južnih avstrijskih deželah. — Pisatelj Ivan Cankar (slika). Pomen nekaterih parlamentarnih besed. — Napoleon Bonaparte (alorizmi ob stoletnici). — Beležke za vsak dan v letu. — Oglasi.

Cena posameznim izvodom 1 K, po pošti 10 vinarjev več. Z naročilom po pošti je najbolje poslati tudi denar, da se ne povečava (s priporočilom) poštni stroški. Dobival se bo pri upravi »Zarje« v Ljubljani po zaupnikih.

Kavarna

Unione v Trstu

ulica Caserma in Torre Bianca

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

Biljardi.

Shajališče tržaških in vnanjih sodrugov.

Postrežba točna. — Napitnina je odpravljena.

Tobakarne oziroma prodajalne »Zarje« v Trstu so:

Južni kolodvor.
Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prosto luko.
Moze, ulica Miramar 1.
Beden, ulica Madonnina št. 2.
Gostilna Internacional, ulica Giovanni Bocaccio št. 25.
Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma).
Pipan, ulica Ponte della Fabra.
Gramaticopolo, Piazza Barriera.
Bruna, ulica del Rivo.
Raitinger, Riva Grumola št. 20.
Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru.
Bajc, ulica Geppe.
Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.
Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.
Geržina, Rojan.
Benussi, Gretta.
Skladišče II. kons. zadrug na Belvedere.
Artuš, Belvedere 57.
Sekovar, Piazza Caserma.
Ronzel Goachino, Via S. Marco 26.
Wenc Neža, Via Broletto.
Segolin Rosa, Via Industria 16.
Kickel, Via Montorзино 4, Rojano.

Martin Kralj

čevljar in izdelovalec gornjih del

Ljubljana, Wolfova ulica 12

se priporoča za vsa v svojo stroko spadajoča dela, ki jih izvršuje hitro, točno in solidno.

Miklavž

kupi najceneje razno sveže domače pecivo, Miklavže, hudobce, bonbonijere, šibe itd. pri Jakob Zalazniku slašičarju v Ljubljani.

V kratkem začnemo razpošiljati Družinski koledar

s slikami za navadno leto 1913.

ki ga je izdala in založila

Splošna delavska zveza »Vzajemnost« za Kranjsko v Ljubljani.

Vsebinska: Libertaire: V zadnji uri (uvodna pesem). — Kalendarij. — Beležke. — Splošni kalendarij. — Pošne, brzojavne in telefonske določbe. — Kolikove levice. — Določila za kolikovanje listin, spisov, računov, knjig itd. — Dohodninski davek (tabela). — Krone v marki in dolarjih ter obratno (tabela). — Vojaška taksa (tabela). — Letni obzor. — Slavko Filipič: Luči! (pesem). — Ivan Cankar: Soplek cvetice. — Milka: Ne sanjajte! (pesem). — S. Fl. Golar: Ljubica iz tovarne. — Petčič-Josipov: Čanje (pesem). — Vox-J. Molek, Chicago: Priporočila. — Evica Rubič: Solnčna dežela (pesem). — Dr. Robert Danneberg: Delavčeva usoda. — R. Korngold-J. Molek, Chicago: Zadnja noč (slika iz ameriških delavskih bojev). — Bojna pesem svobode (zgodovinska črtica). — Ferd. Hanusch: Na potovanju. — Evgen V. Debs: Utrinki. — Ivan Cankar: Od Vrhovne do Borovnice. — P. F. V. naravo! — Jamski tajnik H. And. Perko: Svetovnoznana Postojnska jama, Etlbin Kristan: Na planini! (pesem). — Ign. A. Stebi: Črtica o zrakoplovstvu. — Moderna reklama (poučen sestavek za čitatelje listov). — D. M.: Spomini. (Odlomci iz predavanja sodr. M. Cobala v ljubljanski »Vzajemnosti« dne 16. oktobra 1912). — Melhior Cobal: Pogled v preteklost rudarske organizacije na Slovenskem. — Jakob Skerbič: Strojovna organizacija pekarskih pomočnikov na Slovenskem. — Frank Petrič, Chicago: Nekaj splošne zgodovine socialističnega gibanja v Ameriki. — Alojzija Štebi: Ali si socialistinja? — Sirokovne organizacije in socializem. — Dr. Anton Dermota: O obrtnih sodiščih. — Za časopise (poučen sestavek). — Oglasi in beležke.

»Družinski koledar« obsega nad 13 tiskovnih pol v veliki osmerki (nad 210 strani) in je trdo vezan v krasne izvirne platnice. Koledar je izredno pripraven tudi za pisarne, ker obsega najpopolnejše določbe splošne vrednosti.

Cena: 1 izvod 1-20 K, po pošti 20 vin. več; 50—100 izvodov za organizacije po 1 K; nad 100 izvodov po 95 vin. Na naročila brez denarja se ne ozira. Pošilja se tudi po povzetju. V kolportažo (proti poznejšemu obračunu) se pošilja le organizacijam na pisмено naročilo, opremljeno z društvenim pečatom in podpisom predsednika in blagajnika. Od kolportáže preostalih koledarjev se ne vzame nazaj.

Naslov za naročbe:

Zveza »Vzajemnost« v Ljubljani.

Ameriški sodrugi, za katere je prirejena posebna izdaja, dobe »Družinski koledar« pri »Jugoslovanski socialni tiskovni družbi« v Chicagu. — Cena enemu izvodu 30 centov.

»Zarja« se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnat, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Šubič, Miklošičeva cesta.
Šenk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Treo, »
Kušar, »
Podboj, »
Biziak, Bahoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Sveteč, Zaloška cesta.
Sešark, Selenburgova ulica.
Suhadole Anton, Zelena jama 50.

Moderna veda in socializem

Napisal Enrico Ferri. Poslovenit M. J.-č.

To knjigo toplo priporočamo. Cena 1-20 K. Dobi se v vseh knjigarnah in v založbi »Zarje«.

Važno za vsakega delavca!

Izšlo je že vseh 5 zvezkov dela

Temeljna načela socialne demokracije

(Erfurtski program)

Napisal Karol Kautsky. — Poslovenil Anton Kristan (1-4) in F. P. (zvezek).

Cena vsem zvezkom K 1-70. — Posamezni zvezki imajo naslove: I. Kdo uničuje proizvodnjo v malem? Cena 30 vin. II. Proletariat. Cena vin. III. Kapitalistični razred. Cena 30 vin. IV. Država prihodnosti. Cena 40 vin. V. Razredni boj. Cena 40 vin. Dobi se v vseh knjigarnah kakor tudi v založbi »Zarje«.

Slike:

12 koledarskih in več drugih vinjet. Dr. vitez Hohenburger. — Nikolaj Njegus Vavrak. — Grof Karel Stürgkh. — Poslanec Franc Silberer. — Dr. Viktor Adler. — Ljubljanske nune Uršulinke gredo na volišče. — Orožništvo razganja z nasajenimi bajoneti radovedneže pred ljubljanskim ženskim voliščem. — Sprevod tržaških in ljubljanskih sodrugov na Dunajski cesti (cela stran). — Pozdravni govori pred »Narodnim domom«. — Valentin Pittoni. — Giovanni Oliva. — Ivan Štravs, župan mesta Ljubljane. — Opozicijski ogrski poslanci gredo skupno pod vodstvom grofa Apponyja v parlament. — Vojaštvo straži ogrski parlament. — Ogrski opozicijski poslanci Kovacs. — Diktator Hrvaške, Slavko Pl. Čuvaj. — Avgust Bebel. — Italijansko taborišče v oazi. — Italijanska straža opazuje gibanje v nasprotnem taboru. — Umrjeni ruski ministri predsednik Stolipin. — Evgen V. Debs, soc. preds. kandidat v Združenih državah. — Emil Seidel, soc. podpreds. kand. v Združenih državah. — Voljaštvo na trgu pred parlamentom v Teheranu. — Ljubica iz tovarne (2 slike). — »Da veš: Ti si naš kandidat«. — Platinke koč. »Prijeteljev prirode« (5 slik). — Slike iz Postojnske jame (8 slik). — Razne vrste zrakoplovov in letalnih strojev (5 slik). — E. Rusjan. — France Zeleznikar. — Anton Grabovc. — »Delavsko izobraževalno društvo« v Ljubljani I. 1881. — Rok Drofenik. — Praznovanje I. majnika v Zagorju I. 1903. — Etlbin Kristan (cela stran). — Josip Kopač. — Ignjat Mihevc. — Tamburški zbor. — »Vzajemnost« v Mostah. — Melhior Cobal. — Andrej Canžek. — Skupina slov. vodilnih sodrugov v Chicagu. Slov. soc. klub št. 27 v Clevelandu. — Slov. soc. pevski zbor v Milwaukee. — Delavske hiše v Ljubljani.

Dolenec, Prešernova ulica.
Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, dovška ulica.
Wisiak, Gospodska ulica.
Kleinstein, Jurčičev trg.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilsjeva ulica.
Šušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica.
Blaznik, Stari trg.
Kustrin, Breg.
Sever, Krakovski nasip.
Državni kolodvor.
Križaj in Kotnik, Šiška.
Čakar, Glince.
Jezeršek, Zaloška cesta.

»SLAVIJA«

GENERALNI ZASTOP »SLAVIJE« VZAJEMNO ZAVAROVALNE BANKE V LJUBLJANI.

VZAJEMNO ZAVAROVALNA BANKA V PRAGI, ki je največji slovanski zavarovalni zavod v Avstriji, se najtopleje priporoča ter vabi p. n. slovansko občinstvo, da sklepa zavarovalne pogodbe, posebno za življenje in proti požaru le pri njej. — BANKA »SLAVIJA« ima posebno ugodne pogoje in prikladne načine za zavarovanje življenja. Njeni tarifi z preskrbljenjem za starost, za slučaj smrti roditeljev, za doto otrokom, so najcenejši. Ona razdeljuje ves čisti dobiček svojim članom. Življenske police banke »Slavije« so neizpodbitne in nezapadljive. Gmotno podpira banka »Slavija« narodna društva in organizacije, prispeva k narodnim dobrodelnim namenom in stremi za izboljšanjem in osamosvojitvijo narodnega gospodarstva. Ogromni rezervni fond K 54 milijonov jamčijo za popolno varnost. Čistega dobička je do sedaj izplačala svojim članom življenjskega oddelka K 2.486.719. Kapitalij in škod pa je do sedaj izplačala K 109.356.861. — Vsa pojasnila daje ter cenike in razkazila razpošilja drage volje in poštne prosto.